

Молікевич Р.С. Суспільно-географічний зміст категорії «медико-демографічна ситуація»: ієрархічний підхід до обґрунтування / Р.С. Молікевич // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми розвитку суспільної географії»: [матеріали конференції] / Я.Б. Олійник - Київ: Видавництво «Альфа-ПК», 2014. – С. 46-48.

Молікевич Р.С. , асист.
Херсонський державний університет

Суспільно-географічний зміст категорії «медико-демографічна ситуація»:
ієрархічний підхід до обґрунтування

Будь-яка категорія має своє індивідуальне смислове навантаження, яке може складатися з цілої низки як широких загальнонаукових понять так і з вузькоспеціалізованих специфічних термінів. Лише правильно сформоване (з урахуванням видової та родової приналежності) поняття може досить чітко пояснити зміст категорії. З цією метою найбільш логічним є побудова ієрархічної схеми формування категорії у системно-науковому просторі.

Велика кількість понять і категорій суспільної географії запозичені із суміжних наук – економіки, демографії, екології, соціології і т.д. Зважаючи на це, понятійно-термінологічний апарат суспільної географії продовжує формуватися і постійно оновлюватися [4]. Зрозуміло і те, що багато нових та суміжних понять та категорій не мають чіткого, змістовного, систематичного визначення у площині суспільної географії. В свою чергу, це призводить до протиріч між науковцями та виникненням проблем у формуванні предмету досліджень. Однією з таких категорій є «медико-демографічна ситуація» (МДС).

Категорія «медико-демографічна ситуація» є хоч і не новою для суспільної географії, але недостатньо обґрунтованою змістовно. Як відомо, визначення змісту будь-якого терміну (категорії) доцільно починати з родової ознаки, тобто - з поняття «ситуація»: «Ситуація – це сукупність обставин, умов, що створюють ті чи інші відносини, обстановку або становище» [1]. Оскільки предметом дослідження суспільної

географії є територіальна організація суспільства, то, виходячи з даного визначення, можна зробити висновок, що суспільно-географічна ситуація – це сукупність умов та обставин, які формують життєдіяльність суспільства на певній території. Тобто територіальна організація суспільства та всі фактори, які впливають на її формування в певний період часу і у певній точці простору в комплексі формують соціально-географічну ситуацію. Трактуювання суспільно-географічної ситуації акцентує на територіальній прив'язаності та територіальній визначеності конкретної досліджуваної категорії.

Для більш вдалого розкриття поняття категорії МДС потрібно також звернутись до визначення суміжних понять, які, по суті, являються для неї синтезуючими донорами. Найближчим таким поняттям є «демографічна ситуація», з наступним визначенням: «Демографічна ситуація – це стан демографічних процесів, складу й розміщення населення в якийсь певний час, найчастіше того чи іншого року. Через послідовність демографічних ситуацій, що змінюють одна одну, виявляють себе головні закономірності відтворення населення та його розселення» [2, с.152]. З наведеного визначення зрозуміло, що демографічна ситуація являє собою системний багатомірний статистичний показник стану населення, виражений у часовій площині. З зазначеного вище можна зробити висновок, що категорія «демографічна ситуація» являється основоположною для наступного формулювання змісту МДС. Але для розуміння різнорівневої підпорядкованості та відмінності категорій необхідно розглянути ще одне суміжне поняття «медико-географічна ситуація»: «Медико-географічна ситуація – це сукупність просторово диференційованих зв'язків у системі «людина-здоров'я-довкілля» в конкретних просторово-часових координатах» [3, с.7]. Отже, медико-географічна ситуація являє собою гетерогенну систему причинно-наслідкових зв'язків взаємодії здоров'я людини з навколишнім середовищем.

Не менш важливою є категорія «медична ситуація», але вона зазвичай лише є базисом для формування понять нижчого рангу (наприклад, медико-санітарна ситуація) і в цілому її визначення відповідає поняттю «стан здоров'я населення».

На основі проаналізованих різнорівневих категорій, процес формування поняття МДС доцільно відобразити у вигляді схеми (рис. 1):

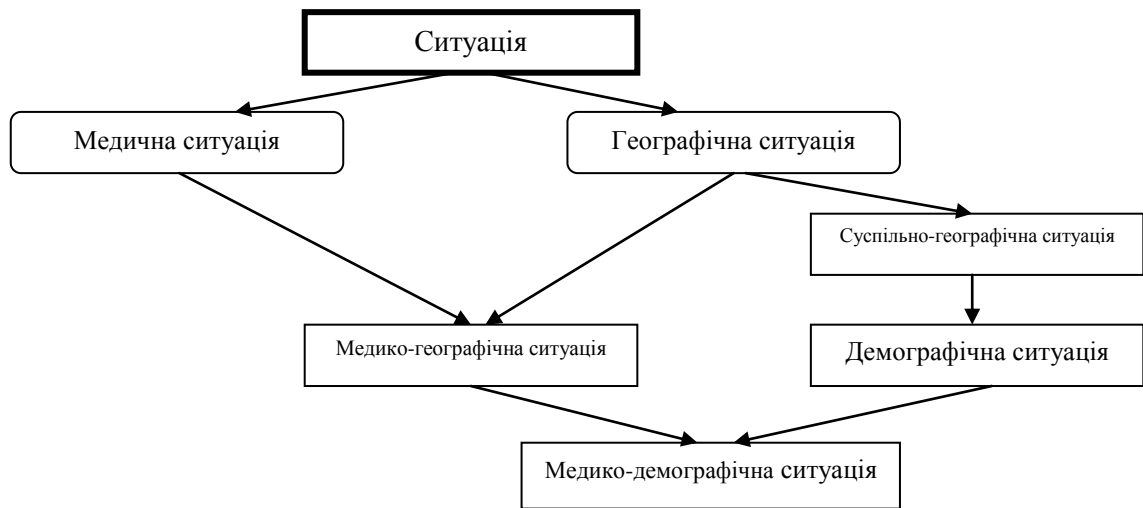

Рис. 1. Схема ієрархічної послідовності формування категорії «медико-демографічна ситуація»

Виходячи з усього вищесказаного, можна сформулювати наступне робоче визначення категорії МДС: *медико-демографічна ситуація – це стан демографічних процесів у причинно-наслідковому взаємозв'язку з якісними характеристиками населення, його здоров'я (працездатність, тривалість життя, захворюваність) в певний час і на певній території.*

Дане визначення найбільш вдало висвітлює всі нюанси категорії МДС з позиції суспільної географії. Перебуваючи на зламі таких наук як географія населення, демографія, медична статистика, медична географія, категорія МДС розширює існуючі і відкриває нові значні можливості як у вирішенні міждисциплінарних проблемних питань, так і у потрібній «соціалізації» суспільно-географічних наукових напрямів.

Список використаних джерел:

1. Большой энциклопедический словарь [Текст] / ред. А. М. Прохоров. - 2.изд., перераб. и доп. - М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. - 1456 с.
2. Джаман, В. О. Демогеографія [Текст] : навч.посіб. / В. О. Джаман [и др.]; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2002. - 160 с.
3. Романів О.Я. Медико-географічні основи здоров'я дитячого населення (на матеріалах Хмельницької області): Автореф. дис... канд. геогр. наук.: 11.00.02 / О.Я. Романів ; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. — Л., 2003. — 16 с.
4. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. – Одеса:Астропринт, 2005. – 639с.